

dolgoztattunk. Így jutottunk el Káposztásszentmiklóásra Csiki Jenő vállalkozóhoz, aki 21 000 lejért vállalta a lambéria négyzetméterét. Szintén ő készítette el a templompadokat is.

Beszámolóink hiányos lenne, ha nem szólnánk a maroszentgyörgyi gyülekezet lelkes tagjairól. Szólnunk kell Szakács Vencel hívünkről, aki a hűség, szorgalom, önzetlenség megtestesítője. Éjszaka őrködött, mert egy idő után őrizni kellett a faanyagot, nappal pedig dolgozott; ő tartott számon mindent. Tiszteletből kineveztük az építő telep felügyelőjének. Mellette kiemelkedik Kiss Zsigmond - mindketten vadadi származásúak -, aki munkájával, rátermettségével szolgálta a templomépítés ügyét. Élen jártak a munkában: Szombat Márton, Iszlai Imre, Kovács Albert, Jánosi Gyula, Szabó Ferenc, Kutasi Árpád, Bíró Imre, Horváth Jolán, Farkas Albert, Bíró Sándor, Simon Péterné, Kiss Erzsébet, id. Kodok Sándor, Molnár Ella.

Az anyagiak fedezéséhez a leányegyházközség mellett hozzájárult: Egyetemes Egyházunk, az Illyés Alapítvány, az állam, a marosvásárhelyi unitárius egyházközség, a szentgericei unitárius egyházközség, a maroszentgyörgyi római katolikus és református egyházközség, a maros-küküllői egyházkör 1994. évi közgyűlése, az amerikai Concord testvérgyülekezet és dr. Gyarmathy György. Említésre méltó adományokkal segítették a templomépítést: Horváth Lajos, Dénes Károly, Adorjáni Imre, mindhárman ötszázezer lejt adományoztak. Templomunk díszítésére adományt tettek: Bíró Sándor, György Ince egyegy csillár, Klóca Attila úrasztala, Nákovics Magda perselyek, Iszlai Imre szőnyegek, Kutasi Árpádné úrvacsorai, Nagy Irén és Csiszér Katalin varrottas terítők, a pezsztentlőrinci unitárius egyházközség harmónium.

Tudatosan nem említettem Incze György gondnok nevét, hiszen együtt biztattuk egymást és híveinket, szerepe elvitathatatlan ebben a nagy munkában. Amit vállalt, ha nem is volt megfogalmazva vállalása, becsülettel teljesítette.

Befejezésül csak annyit: mi unitáriusok így köszönünk: "Isten áldjon meg!", mindenkit áldjon meg, de aki segített templomunk építésében, azt ezer-szer áldja meg!

KEDEI MÓZES

ANGLIAI ÉLMÉNYEK (3. rész)

1994. február 18-án Yorkba érkeztem. Az állomáson Sidney Knight lelkész fogadott. Délután a várostól keletre eső vidéket jártuk be autóján. A földparcellákon, melyeket élősövény választott el, látszott, hogy a gazdák rajtuk tartják vigyázó szemüket.

Másnap megnéztük a város nevezetességeit: a várfalat, mely teljesen körülvette az ősi várost, a York Minstert, mely az egyik legimpozánsabb katedrális Angliában. A szűk, ódon utcák a város gazdag történelméről beszélnek.

Eddig csak a prédikációt végeztem, de itt a lelkész az egész liturgia vezetését rám bízta, ami nem kis izgalommal töltött el. Istentisztelet után az irodába

mentünk, melynek faláról Lady Hewley arcképe nézett le ránk, aki a XVIII. század végén jelentős alapítványt tett az unitáriusok javára, akik abban az időben presbiteriánusoknak nevezték magukat. Ez az alapítvány nemcsak a yorki egyházközségnek, de az egész angol unitárius egyháznak nagy segítsége volt. Mivel időközben a szabadelvű presbiteriánusok unitáriusoknak nevezték magukat, a névváltoztatás okán és jogán az ortodox protestánsok megtámadták az alapítványt. 1830-1842 között kisebb-nagyobb megszakításokkal folyt a per, mely végül is az alapítvány elvesztésével ért véget. Sidney Knight lelkész ezzel fejezte be az alapítvány nem mindennapi történetét: "az unitáriusok megtanulták, hogy csak önmagukra számíthatnak, ha élni akarnak". Február 28. és március 3. között több teológussal látogattuk a Samuel Fergusson előadásokat az egyetemen: "Politika, történelem és teológia" címmel. Az előadó történelmi alapon a politika időszerű kérdéseit ütköztette a vallás örökérvényű eszmeiségével.

Március 4-9. között Leedsben töltöttem öt napot Austin Fitzpatrick lelkész meghívására. A templom, mely 1672-ben épült, annak köszönheti hírét, hogy falai között szolgált, mint unitárius lelkész Joseph Priestley, az oxigén felfedezője. Ő volt a Leeds-i kórház és könyvtár társalapítója is. Leedsből Birminghambe ment, ahol unitárius szószéki szolgálataiért felgyűjtötták házáat és templomát. 1794-ben családjával együtt az egyesült államokbeli Northumberlandben telepedett le véglegesen, ahol unitárius hitét szabadon hirdethette.

Austin Fitzpatrick lelkész az erdélyi unitárius egyház nagy tisztelője és támogatója. Ő volt az első az angol lelkészek közül, aki mindjárt a 89-es változások után megsegítésünkre sietett. Amikor megérkeztem Leedsbe, akkor is az Erdélybe küldendő segélycsomagok halmaza között találtam. Egész délutánt a csomagolással töltöttük el.

A vasárnapi istentiszteleten gyertyát gyűjtöttünk az erdélyi és az angol unitárius egyházak testvéri kapcsolatának erősödéséért. Esténként a Káté kérdéseit fordítottuk angolra, mivel Austint nagyon érdekelte a mi hitfelfogásunk.

Elmentünk az üdvhadsereg szabadtéri összejövetelére, melyet a Chapel-től nem messze tartottak, s amelyen az énekkar és a rezesbanda egymást felváltva énekelt. Dalaik Jézusról, a testvériségről, a megbékélésről és együttérzésről szóltak. Az Üdvhadsereg keresztény társaság, melyet 1878-ban William Booth alapított. Tagjai megkülönböztető egyenruhát viselnek, szervezetükben rangfokozatok vannak. Nem a hitelvekre helyezik a hangsúlyt, hanem a keresztény elvek gyakorlati megélésére. A szegények és hátrányos helyzetűek között áldásos szociális munkát végeznek. Március 11-13-át a Macclesfieldben töltöttem Eila Forrester lelkész nő meghívására. Férjével Wincle-ben laknak, a várostól 6 mérföldre. Házuk csaknem a hegy tetején áll egymagában, hová kifogástalan út vezet a két oldalon embermagasságra rakott kőkerítések ölelésében.

Vasárnap istentisztelet után Great Hucklowba látogattunk, mely az unitáriusok nyári táborozó helye. Az épületeken éppen általános javítást végeztek, hogy alkalmasabbá tegyék az egyre fokozódó igények kielégítésére. Március 15-én két teológus társamat meghívtam kollégiumi szobámba és meséltem nekik a magyar történelem lélekrengető csodájáról, annak üstökös személységeiről. Gondolatban azokkal voltam, akik Székelyudvarhelyen és

szerte Erdélyben kibontották az ünnepi érzés zászlaját. Március 19-ét Boltonban töltöttem, ahol a gyülekezet lelkésze Tony McNeil. Szombaton esküvői szertartáson vettem részt, mely alkalommal Tony a közös és egész emberi életéről beszélt. A szertartás befejező mozzanatát képezte, amikor a hármasszertartóban a két szélső gyertya közös lángjával meggyújtotta a középsőt és a két szélsőt elfújva hozzátette "a két lángból egy láng, a két külön életből pedig egy egész család lett".

Vasárnap este a "Schindler lista" Oszkár-díjas filmet néztük meg, mely megható és megdöbbentő képekben mutatta be, hogy egy Schindler nevű üzletember, hogyan mentette meg több ezer zsidó életét, feláldozván vagyonának egy részét. A film megrendítő bizonyágtevés az emberség mellett egy embertelen korban. Amikor a lámpák kigyúltak az utolsó képkocka után, a dermedt csendben könnyes arcok beszéltek arról, hogy az emberben mégis halhatatlan és legyőzhetetlen a humánus.

Március 21-én Glasgowba érkeztem négy órai vonatkozás után, ahol az állomáson Theresa Taylor titkárnő várt, azaz hogy várt volna, ha a vonat rendez időben érkezik. Valahogy történt, de a vonat tíz perccel hamarabb érkezett, így én hiába kerestem a fogadásomra kijelölt személyt, aki végül is megérkezett egy kartonlappal a nyakában, melyen lángoló kehely alatt az írás nevemen szólított. A skót unitáriusokban vendégszerető, nyíltszívű embereket ismertem meg. A skót táj sokban hasonlít az erdélyihez. Glasgow fölött a Campsie hegy tele volt hóval, jó hogy a vastag talpú csizmámat húztam fel, mert a manchesteri ébredő tavaszból a makacsul maradó télbe érkeztem.

Március 22-én este részt vettem egy kb. 15 tagú csoport meditációján, melyet termékeny csend és az oldott hangulat jellemezte. Másnap Dundeeba mentünk, ahol részt vettünk a skót unitárius lelkészek évnegyedi találkozásán. A beszélgetés folyamán hamar kiderült, hogy, a nyelvi és kulturális különbözőségek ellenére, egyházainkat összeköti az elvi és szellemi egység. Andrew Hill azt hangsúlyozta, hogy a lelkészi szolgálatot csak úgy lehet eredményesen végezni, ha a lelkész lépést tart a világ szellemi gazdagodásával. Joy Croft azt fejtegette, hogy a lelkészi munka egész szívet és teljes értelmet kíván, másként foglalkozássá és kenyérkeresetté silányodik ez a hivatás. Colin Wicker szerint a közösséget úgy kell meg- és összetartani, hogy abban teljes értékűnek érezze magát az egyén.

Glasgowból való távozásomkor mondotta Joy Croft: "eddig nem volt hosszabb beszédem erdélyi unitárius lelkésszel, így távolinak, homályosnak tűnt a ti világotok, nem ismertem életeteket, történelmeteket. De most sok mindent tisztábban látok, megértetek és szeretnék többet megtudni rólatok".

Március 26-án délután érkeztem Dundeeba. A vasárnapi istentisztelet után Colin Wicker lelkésszel részt vettünk az Euthanázia Társaság összejövetelén. Az előadást Michael Hare Duke Saint Andrew püspöke tartotta "A remény dinamikája" címmel. A püspök többek között ezeket mondotta: "Amikor az euthanázia kényes kérdését, a földi élet kezdetét és végét tárgyaljuk, szükséges leszögeznünk azt a bátorító ténytet, hogy az emberiségben több a jóakaratt, mint a rosszindulat. Minket nem a koncentrációs tábor lelketlen órei vesznek körül, hanem emberbaráti szervezetek és jóakarattú emberek. Meg kell bíz-

nunk egymásban, meg kell osztanunk az akaratot és a felelősséget, melyet halálunkra vonatkozóan hozunk". Bár az előadás hosszasan elidőzött a kérdés orvostudományi, etikai és vallási dilemmájánál, mégis igent mondott az euthanáziára: "Ma az orvostudomány fejlettségi fokánál fogva hosszasan életben tarthat betegeket, akiknek gyógyulási esélye teljesen reménytelen. Mind több és több ember ad jelzést arról, hogy szeretne békében és emberi méltóságának sérülése nélkül meghalni. Mindenkinek joga van a szép halálra."

Április 7-11. között részt vettem az Unitárius Egyház főtanácsán, melyet a walesi Carmarthenben tartottak. A walesiekben elevenen él a nemzeti érzés és büszkeség. Az angol nyelv óriási nyomása alatt is mindent megtesznek, hogy gyermekeikben, unokáikban tovább élhessen anyanyelvük, kultúrájuk, néptáncuk, népdaluk. Feltűnt, hogy az útjelző táblák kétnyelvűek, a tanácskozás is két nyelven folyt, illetve folyhatott.

A főtanács szélesebb ölelésű, mint a miénk. Egyszerre több teremben folyik ugyanabban az időben beszámoló, értekezés vagy megbeszélés. Két beszédet mondtam: egyiket a lelkészek konferenciáján, az egyházak felelős szerepéről, a szegénység enyhítésének fontosságáról, a lelki és környezetszennyeződésről, a demokrácia építésének rögzös útjáról. A másikat a manchesteri teológusok által tartott istentisztelet keretében mondtam, melynek előre megadott témája a türelem volt. Magától értetődően nem hagyhattam ki, hogy a világon először 1568-ban Erdélyben mondták ki a vallásszabadságot, mellyel ez a kis ország jóval megelőzte a művelt Európát. Azóta Erdélyt a türelem földjeként tartják számon a világon, ezt a jó hírnevet sajnos bemocskolta 1990 fekete márciusa Marosvásárhelyen.

Április 11-18. közötti időt Hinckley-ben töltöttem Peter Hewis lelkész meghívására. Hinckley-ben a nők győztek, legalábbis, ami az unitárius egyházközséget illeti: a 12 keblitanácsosból 9 nő. Az egyházközségi élet viszont eleven és eredményes minden téren.

14-én reggel Peterrel a helyi gimnáziumba mentünk, ahol mintegy 500 diák várt példás fegyelemmel. A mifelénk eluralkodó szabadosság jelét nem lehetett látni sem az öltözködésben, sem a hajviseletben. Az igazgatónő megkért, hogy beszéljek térségünk gondjairól, életünkről. Rövid ismertető után azt kérdeztem a diákoktól, hogy voltak-e a berlini faltól keletre. Senki sem volt. A ti feladatotok lesz, hogy a széttépett Európát összekössétek - zártam rövid beszédemet. Peter egy magyar varrottast mutatott fel, melyen erdélyi tulipánok virítottak, "látjátok, így varrnak az erdélyi asszonyok" - tette hozzá.

Másnap délelőtt Noneatonba mentünk, ahol Peternek temetési szertartása volt a krematórium kápolnájában. Megérkezésünkkor még volt egy félóra a szertartás kezdéséig. Meg akarod-e nézni a hamvasztót, kérdezte Peter, de időm sem volt a válaszra, mert ő már kis is nyitotta az ajtót. A hamvasztó két sarkában két nagy gázkemence állott, félkör alakú csapóajtókkal, melyeken kémlelő nyílásokat vágtak. A helyiségben egy zöld salopétás férfi teljesített szolgálatot, aki készségesen beszélt a hamvasztás folyamatáról. Mivel a hamvasztás pontosan egy félóráig tart, a temetési szertartás ideje a kápolnában nem lehet több, mint 25 perc. Angliában a hamvasztás teljesen természetes, a halottak 70%-át így temetik.

A temetés a következő nap fejeződött be, amikor a temetőben egy embermagasságú falra felerősítették a halott nevét viselő kis réztáblát. Ezután az egyik hozzátartozó egy kb. 3 literes nájlondobozból kiöntötte a hamvakat kereszt alakban a fal előtt lévő rózsatövekre. A lelkész egy pár közvetlen mondatban a halott emlékét idézte. Tavasz nedvektől duzzadó rózságaak várták a fényt és meleget, hogy az emberi hamvak felett kibontsák az élet virágait.

16-án Coventryba mentünk, hogy megnézzük az országszerte híres anglikán katedrális. Az új katedrális mellett a régít úgy hagyták, ahogy azt a németek a második világháború idején lebombázták. (Az angolok sem adták alább, válaszul a földig bombázták Drezda városát.) A régi oltár ott áll még szenesen, mellette szenes keresztarabok. A templom közepén egy Jézus szobrot állítottak fehér márványból, töviskoronával a fején, hosszú leelőgő kötéllal a kezén. Én ebben a Jézus szoborban a XX. század meggyötört emberét láttam, aki kezén és lelkén annyiszor viselte a kényszer bilincsét. Az új katedrálisban a BBC televíziósok filmeztek, figyelmemet mégis a két templom közötti ellentét kötötte le, mely arról beszélt, hogy mire képes az ember jó és rossz értelemben egyaránt.

Hinckley-től 7 mérföldre fekszik Bothworth, melyet két egyházközségi tag társaságában látogattam meg. Bothworth arról híres, hogy III. Richard itt nemcsak a csatát, de életét is elveszítette 1485 augusztusában. A Múzeum bejáratánál a rámaá illesztett felirat nem osztja Shakespeare kemény ítéletét III. Richard felett: "ő sem volt jobb, de rosszabb sem korának más uralkodóinál." Shakespeare Isten ítéletét látta a gyászos csata kimenetelében. De végül is az angolok dolga, hogy ebben a kérdésben igazságot tegyenek.

17-én délelőtt egy kisebb helyi textilgyárba látogattunk, ahol mintegy 200-an dolgoznak. A gyár egyes részei teljesen automatizáltak. Egy-egy felügyelő két hosszú sor gépet is szemmel tart. A munkások többsége nő, akik a gépek működésének gyors ritmusában dolgoznak. Lézengő munkást sem az udvaron, sem az épületben nem lehetett látni. Átlagkeresetük 800-900 font.

Az utolsó két hetet Londonban töltöttem. Londonban több unitárius egyházközség van, melyek közül a legnagyobb múltja az Essex Churchnek van. Ezt az egyházközséget 1774-ben Lindsey Teophil alapította: - az első templomot a London belvárosában lévő Essex utcában nyitották meg az unitáriusok. A templom előtti bejáróban az unitarizmust, az egyházközség életét és történelmét ismertető írások vannak kiállítva. Az egyik kis füzet hátlapján ez áll: "Elkötelezzük magunkat a szabadelvű vallás és kultúra védelmére és támogatására. Becsüljük és átvesszük a tradicionális vallásból a legjobb értékeket, ugyanakkor megpróbálunk nyitottak maradni a jelenkor tudományos, lélektani, társadalmi, kulturális és erkölcsi kihívásaival szemben. Fokozott hangsúlyt helyezünk minden ember békéjére, egészségére és jólétére, az ökológiára és az élet megőrzésére, a polgári és vallásszabadságra, a szexuális méltányosságra és a vallásközi dialógusra." E rövid idézet is nyilvánvalóvá teszi az unitarizmus nyitottságát és érzékenységét a jelenkori világ minden, életet érintő kérdése iránt.

A British Múzeumban egy délelőttöt töltöttem, de még egy hét sem lett volna elég, ha mindent tüzetesen megnézek. Sehhol sem lehet jobban látni, mint itt, hogy Anglia a XIX. században egy világbirodalom központja volt,

melyhez a Föld lakosságának egynegyede tartozott. A British Múzeum talán a világnak legnagyobb és leggazdagabb kulturális gyűjteménye. Madam Tousseau panoptikumában láttam Gandhi élethű szobrát. Fehér, vállán átvetett vászonban szerénykedett a világnak díszes-aranypaszomántos ruhába bújtatott "nagyjai" között. Mellette azon tűnődtem, hogy egy ilyen törekeny testben hogyan lakhatott olyan gyémántkemény és legyőzhetetlen lélek. Olyan erős, hogy magával vitte a brit birodalom 71%-át képező Indiát, mely veszteségnek súlya alatt összeroppant az egész gyarmati tákolmány. Gandhi Londonban tanult jogot, így európaizálódott benne az elmélkedő és fatalista keleti ifjú. A függetlenség gondolatát éppen maguktól az angoloktól vette: "az angolok meghalának a szegénytől, hogyha országukba franciák vagy németek jönnének kormányozni. Mégis ők azt mondják, hogy emberbaráti alapon joguk van India kormányzásához. India az indiaiaké kell legyen." A szabadság szellemét palackba zárni csak ideig-óráig lehet.

Érdekes demokrácia az angol, ahol a királyságnak még mindig jelentős szerep jut. Roy Parnell az Essex Church egyik világi vezetője mondotta, hogy bár nem királypárti, de mégis helyesli az intézmény fennmaradását, mert Angliát a társadalmi-politikai forradalmak földrengéseitől a királyság intézménye mentette meg. A Buckingham palota kapuján az oroszlános címer jelzi, hogy ott a királynő lakik. A palota ormára felhúzott zászló azt jelenti, hogy gazdája otthon tartózkodik.

A Trafalgar teret a galambok terének lehetne nevezni, ennyi galambot egy helyen még sehol sem láttam. A tüntetéseket is e téren szokták rendezni. Egyik alkalommal fekete és fehér diákokból álló tömeg lepte el a teret. A Nelson admirális szobrát tartó oszlop derekára egy széles feliratos vásznat kötöttek. A felirat Mandelát és a dél-afrikai nép szabadságát éltette. Egy fekete diák lépett fel az oszlop talapzatára és beszélni kezdett. Hangja tele volt izgalommal és ujjongással. Beintésére a tömeg refrénként skandálta "szabadok vagyunk". Örömmel vegyültem közéjük és igazat adtam nekik. Minden közösség elnyeri szabadságát, ha nem mond le róla és megharcol érte. Nelson admirális szobra büszkén hirdette az angol dicsőséget az oszlop tetején, de alatta a tüntető tömeg arról beszélt, hogy mennyire változik a mi világunk.

Május 2-án az Essex Hallban meglátogattam az Unitárius Egyház új főtitkárát, Jeff Teagelt. Szobája faláról az erdélyi Unitárius Egyház címere köszöntött. A különböző helyiségek megmutatása után megajándékozott több egyházi kiadvánnyal, melyeknek igen örvendtem. Jeff Teagelt a Carmarthenben tartott főtanács választotta főtitkárnak. Roy Smith ezekkel a szavakkal adta át hivatalát neki: "Minden búcsúzás egy új idő kezdetét jelenti."

Május 4-én délután 1 órakor kellett volna a repülőnk induljon, de a kijelző képernyőn ez állott: "technikai hiba miatt a gép öt órát késik." Öt órai izgalmas várakozás után mégis felszállott a gépmadár, hogy hazahozzon arra a földre, amelyen Sütő András szerint annyi könny elhullott már, hogy rózsadókat lehetne vele növelni. Mégis úgy éreztem hazaérkezésemkor, hogy átjár egy ismerős, boldog érzés meleg árama.

SZÓSZÉK – ÚRASZTALA

KOVÁCS ISTVÁN

ADVENTI REMÉNYSÉGÜNK

Mik 6,8; Ézs 58,7-8/a

November hó második felében néhány emlékezetesen szép napot tölthettem New Yorkban. A lélegzetelállítóan hatalmas város "üveg- és vasbeton rengetegében" első alkalommal járva, látványosságait és nevezetességeit megmutató szándékkal vittek el barátaim az Egyesült Nemzetek Szervezetének székházához is. Az East River partján magasba nyúló épület és környezete - egyszerűen - lenyűgöző látvány! Épp egy hónappal azelőtt - október 24-én - ünnepelték az ENSZ fél évszázados fennállását. Megilletődve próbáltam felidézni Ézsaiás próféta évezredek szavait, melyek az emberiség eljövendő béke-korszakának képeit és az Egyesült Nemzetek Szervezetének célkitűzését szimbolizálják: "Kardjaikból kapákat kovácsolnak, lándzsáikból metszőkéseket. Nép a népre kardot nem emel, hadakozást többé nem tanul." (Ézs 2,4/b).

Akkor mesélték el ott élő barátaim, hogy jónéhány évvel ezelőtt tűz ütött ki a New York-i gyertyagyárban és megemésztette az úgynevezett Békegyertyát. Ezt a gyertyát egy dúsgazdag család ajándékozta az Egyesült Nemzetek Szervezetének. Magassága tíz méter volt, a mécse oly vastag, mint a vontatókötél, súlya több egy tonnánál. Az ajándékozóknak az volt a kívánságuk, hogy égjen a gyertya minden évben egy napig az ENSZ születésnapján. Ezen az alapon kétezer évig is eltarthatott volna, de jött a tűz és néhány perc alatt elemésztette... Hányszor fordult már elő, hogy az emberiségnek egy jobb és igazabb világba vetett reménysége megsemmisült a történelem tüzeiben? Az álmaink gyakran meghiúsulnak, várakozásainkat nemegyszer áthúzza a zord idő. Ilyenkor fogalmazódik meg bennünk is - az embereket mindenkor érdeklő, izgató kérdés -: Szabad-e reménykedni?

Az indiai vallások azt tanítják, hogy a reménységet minden áron kerülni kell. A régi görögök pedig azt vallották, hogy a reménység nem más, mint önámítás. Nem így azonban az Ószövetség népe! Jézus népe a reménység népe volt. Rendületlenül hittek abban, hogy a jövőben jobb és igazabb dolgok történnek. Ez a reménység két formában élt bennük. A nagy többség reménysége nacionalista reménység volt. Abban reménykedtek, hogy az Isten politikai hatalmat ad majd nekik, amivel véglegesen legyőzik ellenségeiket és uralkodnak a többi népek felett. Olyan Messiás képe lebegett előttük, aki eljövételével valóra váltja ezt a politikai reménységet. Volt azonban egy kis csoport, mindössze néhány próféta és egy maroknyi hívő ember, akik abban reménykedtek, hogy az Isten tá-